

Planteavlen 1909.

Af Statskonsulent *K. Hansen.*

Betragter man den beregnede Pengeværdi af Høsten som et Udtryk for dennes reelle Værdi, naaede vi foreløbig den største Høst i 1907, idet dette Aar udviser en Høstværdi af 613 Mill. Kr. Det følgende Aar synker Værdien til 587 Mill. Kr., og i 1909 gaar den officielle Høstværdi yderligere ned til 552 Kr. Disse Værdital fremkommer jo imidlertid, som bekendt, ved en Kombination af Høstprodukternes Mængde og det paagældende Aars (officielle) Kornpriser, saaledes som disse er udtrykt i Aarets Kapitelstakst. Holdes den, teknisk set, uvedkommende Faktor, Prissvingningerne, ude, og man blot sammenligner selve Høstprodukternes Masseudbytte, staar 1909 ikke tilbage for nogen af sine Forgængere, men staar nøjagtigt paa Højde med 1908, der indtil da bragte den største hidtil kendte Høst, svarende til 104 Mill. »Høstenheder«.*) Statens statistiske Bureau har paa denne Maade opgjort Høstværdien for hvert Aar siden 1897. Tages Gennemsnit af 2aarige Perioder, kan den aarlige Høstværdi siden 1887 udtrykkes saaledes i Høstenheder og til den vedføjede Pengeværdi, naar der regnes med en konstant Pris af 5 Kr. pr. Høstenhed:

*) Ved en Høstenhed forstaas her 100 Pd. Korn og hvad der af de øvrige Høstprodukter kan anslaaes til samme Værdi.

		Høst- enheder.	Værdi i Kr.
1897—1898 (gennemsnitlig).....		74 Mill.	370 Mill.
1899—1900	—	76 —	380 —
1901—1902	—	82 —	410 —
1903—1904	—	87 —	435 —
1905—1906	—	93 —	465 —
1907—1908	—	103 —	515 —
1909	—	104 —	520 —

Medens det samlede Høstudbytte i 1909 — kvantitativt set — saaledes maa kaldes særdeles tilfredstillende for Landet som Helhed, stillede de enkelte Afgrøder sig temmelig forskelligt. Korn høsten var tilsammen meget stor — den største der overhovedet nogensinde er konstateret. Men de forskellige Sædarter faldt langt fra lige tilfredsstillende ud.

Hveden blev Aarets tarveligste Kornafgrøde. For Lolland-Falster, hvor mellem $\frac{1}{3}$ og $\frac{1}{4}$ af Landets Hvedeareal findes, opgives Gennemsnitsudbyttet kun til $12\frac{1}{2}$ Fold, medens Middel af det forudgaaende Femaar var lidt over 14 Fold, i 1907 endog over 15 Fold. Ligeledes paa Sjælland og Fyn gav den i de fleste Egne betydeligt under Middel. I Sydøstjylland var Forholdet ikke synderligt bedre. At den i Nord- og Vestjylland gav Middelhøst eller derover faar kun meget ringe Indflydelse paa det samlede Udbytte. 18 pCt. af samtlige Foldopgivelser er beliggende mellem 6 og 10 Fold mod 10 pCt. i 1908. Kun 17 pCt. af Opgivelserne lyder paa over 15 Fold, medens det tilsvarende Procenttal for 1908 var 34. En Hovedaarsag til det daarlige Resultat er sikkert at søge i det kolde og fugtige Vejr Foraaret og Sommeren igenem. Hveden kræver som bekendt rigelig Sommervarme, og denne blev i afvigte Sommer meget sparsomt tilmaalt. Desuden forekom der usædvanlig stærke Angreb af Hvedemyg, hist og her tillige ondartede Angreb af Rust og formentlig »Halmdræbersvamp«. Og endelig slog Regnskyllene mange Steder den kraftige Hvede tidligt og stærkt ned.

R u g e n gav et mere tilfredsstillende Foldudbytte, i Gennemsnit for Øerne rigelig 1 Fold over det sidste Femaars Middel, i Jylland ubetydeligt over det tilsvarende Middel.

B y g g e t gav for hele Landet i Gennemsnit ca. 1 Fold over det sidste Femaars Middel, og Aaret kan betegnes som et af de bedste »Bygaar«, vi længe har haft — hvad Masseudbyttet angaar.

H a v r e n gav et endnu gunstigere Resultat og blev den bedste af Aarets Kornafgrøder, idet den i Gennemsnit for hele Landet gav $1\frac{1}{2}$ Fold over Middel af det sidste Femaar. Havrehøsten i 1907, der hidtil er den største, vi har haft, var kun en Ubetydelighed større end i 1909. Og Resultatet var omtrent lige godt for Hvid og Graa Havre.

B l a n d s æ d e n gav ligeledes et meget tilfredsstillende Udbytte, rigelig 1 Fold over Gennemsnit af det sidste Femaar. Efter Høststatistiken er der i 1909 indhøstet den største Mængde Blandsæd, der overhovedet nogensinde er avlet, nemlig 4.445 Mill. Tdr. mod 4.427 i 1907, der indtil da var det højeste.

B æ l g s æ d e n og B o g h v e d e n gav nærmest smaa Fold, men disse Afgrøder spiller som bekendt nutildags en ganske underordnet Rolle.

Vil det i Henhold til det foranstaaende være uberettiget at klage over Sædhøstens Størrelse i 1909, saa var der al mulig Anledning til at være utilfreds med Vejrforholdene i Bjergningstiden, og det var (med Rette, at Høsten 1909 almindeligt blev karakteriseret som en af de besværligste og langvarigste, vi har haft i mange Aar. Særlig regnfuld var Høstperioden dog ingenlunde. For Landet som Helhed gav Juli netop normal Nedbør, August gav endog betydeligt under det for denne Maaned normale, og September gav lidt under Normalen. Naar man ikke desto mindre havde Indtryk af »en vaad Sommer«, da hænger dette sammen med, at det tørrede paa-faldende lidt: Temperaturen var hele Sommeren igennem

— navnlig ogsaa i de 3 nævnte Bjergningsmaaneder — meget lav. En rigtig sommervarm Dag var næsten ukendt. Luften var gennemgaaende meget fugtig, Skymængden usædvanlig stor, Solskinsmængden følgelig lille. Natteduggen eller en Smule Regn holdt under disse Forhold ofte Afgrøderne vaade eller fugtige det meste af Dagen. Vilde man ikke binde Sæden vaad sammen, gik ofte den halve Dag eller mere, før man kunde begynde paa Mejnningen. Og bedre gik det ikke med Hjemkørselen. Inden Sæden i det lidet tørrende Vejr var tør fra sidste Regn, indtraf den næste Byge. En Mængde Sæd stod mejet paa Marken i 2 à 3 Uger, adskilligt derover. Det vanskelige Høstvejr gjorde sig saa meget stærkere gældende, som Kornhøsten gennemgaaende indtraadte usædvanlig sent, for en stor Del af Sædens Vedkommende et Par Uger senere end normalt, ikke saa lidt endnu senere. Adskillig sent saet Vaarsæd paa lave Jorder stod endnu frisk grøn hele August Maaned igennem, og en Del deraf modnedes overhovedet ikke.

At Afgrøderne led meget under disse Forhold er indlysende. Største Delen af Rugen kom vel taalelig godt i Hus; i hvert Fald var det kun en ringe Del af Rugen, der spirede; men Tøndevægten blev meget lav, og Halmen forringedes betydeligt. Med Hveden gik det omtrent paa samme Maade; den stod ganske vist paa Marken meget længere end Rugen; men den taaler jo bedre nogen Genvordighed. Bygget blev ligeledes af lav Tøndevægt, ligesom Farven blev mørk, saa at det meste Byg fremtraadte som en tarvelig Handelsvare, meget endog saa at sige usælgelig. Havren led vistnok mest, og en ikke ringe Del af den rige Havrehøst spirede paa Marken. At der spildtes en hel Del — jævnlig 2 à 3 Gange Udsæden — paa Marken var uundgaeligt. Megen Sæd kørtes hjem i mindre tør Tilstand, blev »ladebrændt« og afgav ikke alene en tvivlsom Handelsvare men tillige upaalideligt Sædekorn. Ikke lidet blev saa muggent, at det ikke en Gang afgav godt Foderkorn.

De vanskelige Høstforhold fremkaldte ret naturligt en livlig Drøftelse af Spørgsmaalet, hvad der fra Landmandens Side kan gøres for i nogen Maade at raade Bod paa de af saadanne Forhold følgende store Værditab. Spørgsmaalet blev draget frem saa vel i Pressen som ved Møder — bl. a. ved det jyske og det sjællandske Delegeretmøde og ved det sjællandske Planteavlsmøde. Det Middel, der fra næsten alle Sider blev fremhævet som det virksomste og mest nærliggende, var **S t a k s æ t n i n g** i Marken (»bornholmske Stakke«). Hvis de vanskelige Høstforhold i 1909 kunde bidrage til, at denne Fremgangsmaade herefter vandt forøget Indgang, vilde der sikkert være vundet meget. Det ene Aar med det andet vil den ringe Arbejdsforøgelse, som Staksætningen undertiden — ingenlunde altid — foranlediger, utvivlsomt rigeligt opvejes af den forøgede Sikkerhed i Høstarbejdet, som denne Metode betinger, og som Nettooverskud vil man kunne regne med den store Fordel, at Sædafgrøderne sjældent vil tage nævneværdig Skade, ligesom Spildet — der ved vanskeligt Høstvejr kan være betydelig — væsentligt forebygges. Ønskeligt vilde det dog være, at forskellige Fremgangsmaader ved Stakningen blev Genstand for forsøgsmæssig Sammenligning — en Opgave, der maa siges at ligge naturligt for Landboforeningernes lokale Forsøgsvirksomhed.*)

I nøje Forbindelse med sidste Sommers Høstvanskeligheder stod de Genvordigheder, som forvoldtes ved **L e j e s æ d**. Det er klart, at naar Sæden gaar tidligt og stærkt i Leje, indtræder Modningen senere og mere uensartet end, hvor den staar godt op. Samtidig besværliggøres og forsinkes Høstarbejdet, Vejringen og Tørringen tager længere Tid, Kvaliteten saa vel af Kærne som Halm forringes, og Udbyttet formindskes ofte ganske betydeligt,

*) Hvorledes denne Høstmaade fra gammel Tid har været benyttet paa Bornholm — hvorefter den har Navn —, findes beskrevet f. Eks. i J. P. Prahls: Agerdyrknings Catechismus efter Bornholms Agerdyrkningsmaade, 1777, S. 67, i Tidsskr. f. Landøkonomi 1833, S. 394, samt i Fr. Thaarups: Bornholms Amt, 1839, S. 298.

idet Kærnesætningen bliver ufuldkommen, og Kærnerne bliver delys mangelfuldt udviklede. Man har da særlig i det sidste Aar — delvis ogsaa i de nærmest foregaende — med god Grund drøftet det Spørgsmaal, hvorledes Lejesæd kan forebygges. Dette synes imidlertid at være en meget vanskelig Opgave. Adskillige har prøvet at radsaa ganske tyndt med stor Rækkeafstand. Naar denne Fremgangsmaade fra enkelte Sider er bleven fremholdt som et Hovedmiddel mod Lejesæd, da har man vistnok gjort sig skyldig i nogen Overvurdering heraf. Erfaringen viser — viste det navnlig sidste Sommer —, at selv om man paa velgødet Jord gaar ned til ca. 100 Pd. Udsæd pr. Td. Ld. af Prenticebyg og gaar op til en Afstand af 8 Tommer mellem Rækkerne, saa er man dermed meget langtfra sikret mod Lejesæd. Og bliver Sommeren, navnlig Forsommeren, tør, vil Afgrøden blive for tynd, folde for lidt, og Ukrudet vil tage Overhaand, hvis ikke Jorden baade er meget ren, af Naturen meget frugtbar og i stærk Gødningskraft. Hakningen i radsaaet Sæd vil de allerfærreste kunne overkomme, og en intensiv Ukrudsharvning forudsætter som bekendt tyk Saaning. Paa den anden Side vil der vistnok være Grund til, efterhaanden som Jorderne gør Fremskridt i Gødningskraft og Renhed, at slaa n o g e t af paa de nu almindelige Udsædsmængder, og det vistnok baade for Byggets, Hvedens og Rugens Vedkommende. Men noget H o v e d m i d d e l mod Lejesæd bliver den tynde Udsæd næppe, hvis man da ikke gaar saa langt ned, at Risikoen bliver altfor stor.

Af fuldt saa stor Betydning vilde det sikkert være at komme ind paa en noget tidligere Saaning af Vaarsæden. Der næres utvivlsomt gennemgaende en overdreven Frygt for tidlig Saaning. Og dog hører det nærmest til Sjældenheder at træffe en Vaarsædsmark, der bærer sikre Vidnesbyrd om at være saaet for tidligt. Langt hyppigere bekræfter det sig, at de, der saar først, er paa den sikre Side. Den meget tidlige Vaarsædsaaning vil i Regelen hemme Straa- og Bladudviklingen noget. At der

som Følge heraf gennemgaaende avles lidt mindre Halm, vil de færreste Landmænd paa gode, veldrevne Jorder beklage, saa meget mere som næsten alle de nu mest anbefalelsesværdige Kornsorter i og for sig er forholdsvis halmrige. Nogen Nedgang i Kærneudbytte vil der sjældent blive Tale om — naar man da ikke gaar ud over fornuftige Grænser —, langt hyppigere kan der ventes en Forøgelse i Kærneudbyttet i Forening med en smukkere og vægtigere Vare. Men særlig vil Vaarsæden som Regel holde sig noget bedre oppe efter den meget tidlige end efter den middeltidlige Saaning, dels fordi Blad- og Straaudviklingen, som nævnt, hemmes noget, dels fordi Straaet efter den tidlige Saaning noget før opnaar den Fasthed og Tørhed, som er en Betingelse for, at det kan blive staaende — med andre Ord: Afgrøden modnes tidligere, hvorved Høstvanskelighederne det ene Aar med det andet vil formindskes samtidig med, at Kvaliteten forbedres.

Den Frygt, som man tidligere med Grund nærrede for, at Ukrudet skulde tage Overhaand ved meget tidlig Saaning af Vaarsæden, er nutildags overflødig, naar Jorderne iøvrigt er i tidssvarende Orden i Henseende til Renhed, Gødningskraft og Vandafledning, og naar man, om fornødent, er forberedt paa at benytte Nutidens direkte virksomme Hjælpemidler mod Ukrudet, efter Omstændighederne Jærnvitriol og Ukrudsharven.

Hvor stor Indflydelse rettidig Anvendelse af større Tilskud af Superfosfat — i Forening med begrænsede Mængder af Kvælstofgødning — vilde have til Forebyggelse af Lejesæd og til at fremme Modningen burde vistnok gøres til Genstand for særlige Forsøg.

Hvad de øvrige Afgrøder angaar, da gav R o d f r u g t e r n e et uventet stort Udbytte. Baade Runkelroe- og Kaalroeavlen er overhovedet den største, der hidtil er frembragt, og af Turnips er der kun et Aar avlet en Ubetydelighed mere. Tørstofindholdet var derimod meget lavt og er paa Grundlag af et stort Antal Tørstofbestemmelser be-

regnet til 11.4 pCt. i Runkelroerne paa Øerne mod 13 pCt. i Gennemsnit af Aarene 1904—08, 11.6 pCt. i Kaalroerne i Jylland mod 12.5 pCt. for nævnte Femaar. Turnipsens Tørstofprocent nærmede sig i Jylland det gennemsnitlige. Sukkerroerne gav ligeledes et meget anseligt Udbytte men har dog 3 Aar givet mere, nemlig 1901, 1905 og 1906.

Kartoflerne gav nærmest en knap Afgrøde, 1½ Mill. Tønder mindre end i 1908, der bragte den størst kendte Kartoffelhøst.

Høudbyttet var jævnt stort og svarede rigeligt til det sidste Femaars Middelhøst. Af Halmer er der kun i 1907 høstet lidt mere end i 1909. Men saavel Høet — særlig Enghøet — som Halmen blev paa Grund af det foran omtalte vanskelige Bjærgningsvejr delvis af tarvelig Kvalitet.

Blandt Frøafgrøderne var navnlig Høsten af Runkelroefrø utilfredsstillende, idet en stor Del deraf blev mangelfuldt modent, og Tørringen blev meget vanskelig, hvorfor en stor Del af det hjemmeavlede Runkelroefrø fremtraadte med lav Spireevne. Tanken om kunstig Tørring af Frøet vandt under disse Forhold betydeligt Terræn, og adskillige moderne Tørreapparater blev anskaffet. Efterhaanden som Frøavlens Rette vinder Udbredelse, vil det vistnok ogsaa blive ganske nødvendigt at ty til kunstig Tørring, hvis man ikke skal løbe den Risiko, altfor ofte at faa mindre vellykkede Marker — særlig Roemarken — paa Grund af daarlig Spireevne i Frøet. Og efterhaanden som der anskaffes et større Antal store Tørreapparater, vil man selvfølgelig ogsaa, naar Omstændighederne taler derfor, benytte disse til Eftertørring af Korn, særlig Sædekorn.

Som i de foregaaende Aar har der været en livlig Bevægelse fremme paa Korndyrkningens Omraade. Petkusrugen har i nogle Egne vundet forøget Udbredelse, særlig i Jylland. Enkelte Steder, f. Eks. i Sydøstsjælland, har Prof. Heinrichs Rug faaet en Del Udbredelse paa Grund af sit stive — men rigtignok tillige meget skøre — Straa. Af Hvede-

sorter har Tystofte Standhvede og Smaahvede faaet saa megen Udbredelse, som Mængden af Saasæd har tilladt. Paa enkelte Gaarde har man med Tilfredshed indført den hollandske Hvedesort Dronning Wilhelmina. Svaløfs Hannchen-Byg har begyndt at vinde nogen Indgang hist og her paa Grund af, at den er betydelig tidligere moden og lidt mere stivstraaet end Prenticebygget. En kendelig Ulempe ved Hannchen-Bygget er, at det er meget tilbøjelig til at angribes af Nøgen Brand, hvorfor den ret besværlige Afsvampning med forudgaaende Udblødning maa anses for nødvendig, naar man ikke skal udsætte sig for følelige Tab. Af Havresorter er det særlig Gul Næsgaard-Havre, der med Rette vinder Terræn Side om Side med Gulhvid Tystofte-Havre, hist og her tillige den stivstraaede, foldrige men temmelig sildigmodne Schlanstedt-Havre. — De Gartonske Kornsorter, for hvilke der for faa Aar siden udfoldedes en saa stærk for ikke at sige fræk Reklame, har ingen Fremgang faaet, idet man ret snart fik konstateret, at de ingen berettiget Plads har i vort Landbrug.

Ogsaa paa Roe- og Kartoffelmarkerne, Kløver- og Græsmarkerne og Staldfodermarkerne sporer man Aar for Aar en glædelig Fremgang i Retning af, at de Kulturformer, der gennem Forsøgene udpeges som de værdifuldeste, vinder Udbredelse. Forsaavidt er det berettiget at sige, at det Forsøgsarbejde og andre vejledende Foretagender, der nu i en Række Aar har gaaet for sig, bærer synlige Frugter. Og dette gælder ikke mindre andre Sider af Planteavlens, f. Eks. Gødningsmidlernes rette Behandling og Brug, Sædskifternes Ordning, Bestræbelserne for Ukrudets Bekæmpelse, rettidig Saaning o. s. v. Næppe nogen vil bestride, at den foran omtalte overordentlig stærke Opgang i Udbyttet af Jorden for en Del skyldes den nævnte Forsøgsvirksomhed og de dermed beslægtede Foretagender, der udføres med direkte eller indirekte Støtte fra Staten.

Dette Forhold kan der være Grund til at fremdrage paa en Tid, da man fra forskellige Sider retter Opmærk-

somheden stærkt paa Statsbevillingerne til Landbrugets Fremme, og da der hæver sig Røster for, at disse Bevillinger bør, om ikke inddrages, saa dog stærkt indskrænkes, dels af Hensyn til Landbrugets egen Værdighed, dels af Hensyn til Statens finansielle Forhold, og dels endelig for at foregaa andre Erhvervs- og Virksomhedsgrene med et godt Eksempel. Her er ikke Stedet at undersøge, hvorvidt der muligvis ved et kritisk Eftersyn kan findes Poster paa Landbrugsbudgettet, som det kunde være forsvarligt at inddrage eller give en noget ændret Anvendelse. Paa Planteavlens Konto vil saadanne Fund i hvert Fald vistnok vanskeligt kunne gøres, noget der ogsaa synes at være almindelig erkendt.

De Statsbevillinger, der i 1909 raadedes over til Formaal vedrørende Planteavlen, var følgende:

Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur og den dertil knyttede Konsulentvirksomhed	178,828	Kr.
Landboforeningerne til Planteavlens Fremme	80,000	—
Husmandsforeningerne	—	— 20,000 —
Landboforeningernes plantepathologiske Forsøgsvirksomhed	9,000	—
Konsulent i Plantesygdomme	2,000	—
Dansk Frøkontrol	7,550	—
Mergel- og Kalktransport paa Jærnbannerne	150,000	—
Hedebruget	43,884	—
Moseundersøgelser	2,500	—
Hedeselskabet til Mergelspor	60,000	—
Foranstaltninger mod Oldenborrer	11,000	—
	<hr/>	
	564,762	Kr.

Dette udgør et Statstilskud af gennemsnitlig ca. 10 Øre pr. Td. Ld. Ager og Eng. At dette Tilskud har sin Andel i den stedfunde Fremgang i Produktionen, er ganske utvivlsomt. Men endnu, en Menneskealder efter, at Staten har begyndt at yde Bidrag til Planteavlens Fremme, maa der siges at være et ubegrænset Arbejdsfelt i denne Retning, og nye Opgaver trænger sig stadig frem, efterhaanden som de gamle løses. Det kan anses som givet, at Landets

Jord endnu kan afgive langt større Værdier, den stedfindende Fremgang vil i lange Tider kunne fortsættes efter en lige eller stigende Linie. Men endnu maa talrige uløste Spørgsmaal klares, og meget Arbejde maa gøres, for at de vundne Fremskridt kan komme alle Jordbrugere tilgode. Og hertil behøves fremdeles som hidtil en beskeden pekuniær Støtte fra offentlig Side.

Ved Statens Forsøgsstationer har Arbejdet i alt væsentligt været en umiddelbar Fortsættelse af de i tidligere Aar paabegyndte Forsøg (se den udførlige »Arbejdsplan for Statens Forsøg i Plantekultur«). Af nye Forsøg, der paabegyndtes i 1909, kan nævnes Forsøg med Bygsorter, Havresorter og Kartoffelsorter, Forsøg med Kløver og Græsser af indenlandske Stammer, Opbevaringsforsøg med Kaalroer, Forsøg vedrørende Kaalbroksvampens Bekæmpelse, forskellige Forsøg sigtende til at modvirke Lejesæd i Byg; ved Aarslev og Studsgaard Forsøgsstationer er omfattende Forsøg vedrørende Staldgødningens Produktion, Opbevaring og Anvendelse dels forberedte, dels begyndte. Ved Lyngby begyndtes et Forsøg til Belysning af Spørgsmaalet om at erstatte Staldgødning med Kunstgødning. Ved Askov, Tylstrup og Studsgaard er dels begyndt, dels forberedt ny Forsøg paa Mosejord o. s. v. Forskellige Forsøgsrækker er afsluttede. Følgende Beretninger om afsluttede Forsøg ved Forsøgsstationerne er offentliggjorte i 1909 (i Tidsskrift for Landbrugets Planteavl): »21 Aars Dyrkningforsøg med Sorter af toradet Byg« (74 Sider). »Dannelse af nye Bygsorter, særlig Tystofte Prenticebyg« (24 S.). »23 Aars Dyrkningsforsøg med Sorter af seksradet Byg« (49 S.). »Niende Aars Dyrkningsforsøg med Rodfrugtstammer« (39 S.). »Udbytteforsøg med forskellige Græsarter i Renbestand 1880—1904« (53 S.). »Udbytteforsøg med Lucerne« (17 S.). »Dyrkningsforsøg med Havresorter i 1900—1908 samt Undersøgelser og Beskrivelse af Havresorter« (159 S.). Af »Meddelelser fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur« er udkommen: »Bekæmpelse af Ukrud med

Jærnvitriol«, »Resultater af Forsøg med Rodfrugtstammer og Rodfrugtsorter« og »Resultater af Forsøg med seksradede Bygsorter.« Endelig foreligger der en udførlig »Beretning fra Statens Planteavljudvalg for Finansaaret 1909—10.«

Statens Forsøgsvirksomhed led et overordentlig stort Tab, da Formanden i Statens Planteavljudvalg, Kammerherre *Sehested*, den 28. August 1909 afgik ved Døden. (Smukke Mindeord om Kammerherre *Sehested* findes bl. a. i nærværende Tidsskrift 1909, S. 601, og i ovennævnte Aarsberetning fra Statens Planteavljudvalg S. 56). Til Formand valgtes derefter Kammerherre *C. Bech*, *Engels-holm*. — Den ved Forsøgsleder *N. P. Nielsens* Død ledigblevne Stilling som Bestyrer af Forsøgsstationen i Tystofte er bleven besat med Landbrugskandidat *E. Lindhard*.

Landboforeningernes Virksomhed for Planteavlens Fremme havde i 1910 et Omfang saa stort som ingensinde tidligere. Af lokale Markforsøg udførtes saaledes i Jylland 1432, deraf 855 Gødningsforsøg, paa Sjælland og Møen 539, hvoraf 236 Gødningsforsøg, i Fyns Stift 226, heraf 81 Gødningsforsøg. I de 3 nævnte Landsdele udførtes ca. 200 Forsøg med Kalk eller Mergel, deraf Halvdelen i Jylland, og 110 Forsøg med Lucerne, deraf 99 i Jylland, kun 11 paa Sjælland og Fyn. Forsøgene med Kalk og Mergel samt med Lucerne hører til de lokale Forsøg, som det vilde være overordentlig ønskeligt at faa anstillet i endnu langt større Omfang. Mærkeligt er det, at Lucerneforsøgene er udført i et saa ubetydeligt Antal paa Sjælland og Fyn. Dette Forhold kan hverken forklares ved, at man i disse 2 Landsdele nu kan siges at have Lucernespørgsmaalet klaret, eller ved at Lucernen ikke skulde kunne ventes at have Betydning for disse 2 Landsdele. Snarere maa man vel paa Forhaand vente, at Lucernen gennemgaaende finder de bedste Voksebetingelser paa Øerne. Det vilde være meget beklageligt, om de mange Lucernemarker, der er helt eller halvt mislykket paa Grund af Fejlgreb, skulde medføre, at man opgiver

Dyrkningen af denne overmaade værdifulde Foderplante. Der vilde netop være al mulig Anledning til gennem lokale Forsøg at faa Fejlene fundne og rettede. Der er overhovedet faa Æmner, der for Tiden i højere Grad er Anledning til i meget stor Udstrækning at inddrage i de lokale Markforsøg end netop Kalk- og Lucernespørgsmaalene.

Men ogsaa paa mange andre Maader end gennem Forsøg arbejder Landboforeningerne energisk for at fremme rationel Planteavl. Særlig Grund er der til i denne Forbindelse at fremhæve Bestræbelserne for at skaffe gode Sorter og Stammer Udbredelse, og man kan kun ønske, at dette Arbejde maatte fremmes med endnu større Kraft. Desværre er der ikke overalt Fremgang i dette Arbejde, og det er endnu et Mindretal af Landboforeninger, der har taget dette op. Paa Sjælland fordeltes der i 1909 ca. 6500 Centner Saasæd imod 8200 Centner i Gennemsnit for de foregaaende 3 Aar; og om enkelte af de fordelte Sorter kan det siges, at de ikke hører til de bevislig værdifuldeste. I Jylland er man endnu kun ved Begyndelsen af dette Arbejde, idet der i 1909 kun blev fordelt 2574 Centner Saasæd. Paa Fyn har der i det Hele været størst Fremgang i dette Arbejde, og ligesom det var paa Fyn, man først begyndte derpaa, saaledes er det utvivlsomt ogsaa i denne Landsdel, at Landboforeningernes Fordeling af Saasæd har faaet størst praktisk Betydning.

Medens Landboforeningerne nu gennemgaaende arbejder støt og sikkert paa de her omhandlede Omraader, og medens det utvivlsomt maa erkendes, at det forholdsvis beskedne Beløb af 80.000 Kr., som Landboforeningerne ialt raader over til Fremme af Planteavlens, finder en for vort Landbrug som Helhed overordentlig nyttig Anvendelse, staar Husmandsforeningerne endnu noget famlende og usikre i deres Arbejde paa samme Omraade. Disse Foreninger har som bekendt nu en selvstændig lille Post af Bevillingerne til Planteavlens Fremme, ialt 20.000 Kr. Der kan ganske vist ikke i de talrige Husmandsforeninger udrettes store Ting for dette Beløb. Men man synes heller

ikke at være ganske paa det rene med, hvilke Virksomhedsgrene Vægten bør lægges paa. Til egentlige Markforsøg er Vilkaarene gennemgaaende ikke gunstige paa Huslodderne. Markerne er for smaa, Husrummet ligeledes lovlig indskrænket for det indendørs Arbejde ved Forsøgene, og Tabene og Ulemperne ved Forsøgene bliver let temmelig følelige for de smaa Brug — alt under Forudsætning af, at Forsøgene skal gennemføres forsvarligt. Der kan heller ikke siges at være fremtrædende Trang til talrige særlige »Husmandsforsøg«, idet Husmændene jo i en Mængde Tilfælde kan drage Vejledning af de i Landboforeningerne udførte Markforsøg. Selvfølgelig kan der dog meget vel være Opgaver for Forsøg, der er af særlig Betydning for Smaabrugene, og som maaske ikke udføres andre Steder — der kunde eksempelvis tænkes paa forskellige Forsøg vedrørende Staldfoderafgrøder, Jordbehandling med lettere Redskaber o. a. Her kunde ogsaa være særdeles god Anledning til Iværksættelse af Kalkforsøg eller »Kalkprøver« og Lucerneforsøg efter den simplest mulige Plan — Vejning af Afgrøderne vilde sikkert langtfra i alle Tilfælde behøves. Men foruden visse særlige Forsøg i begrænset Omfang er der andre Opgaver, der synes at ligge saare nær for Husmandsforeningerne, saasom alt hvad der kan bidrage til at sprede solid Oplysning og Forstaaelse paa Planteavlens Omraade, f. Eks. Planteavlsudstillinger, fornuftigt planlagte og godt passede samt flittigt benyttede Forevisningsmarker, Spredning af tidssvarende og let tilgængelig faglig Læsning, en videre Uvikling af den faglige Foredrags- og Kursusvirksomhed med særlig Hensyntagen til Planteavlens, Udbredelse af de bedste Sædevarer o. s. v. Dygtige, godt uddannede Planteavlskonsulenter med praktisk Kendskab til Smaabrugenes bedste Drift og med det rette Blik for tidssvarende, praktiske Opgaver, vilde vistnok kunne stifte megen Nytte blandt Husmændene, og særlige Husmandskonsulenter — hvoraf der jo iøvrigt allerede findes enkelte — vilde uden Tvivl kunne blive en særlig nyttig Kategori af Landbrugskonsulenter. Men saa-

danne Konsulenter maa selvfølgelig tilvirkes af første Klases Materiale.

De samvirkende danske Landboforeningers plantepathologiske Forsøgsvirksomhed har nu antaget fast Form under et af Landboforeningerne valgt staaende Administrationsudvalg, med Professor Dr. F. Kølpin-Ravn som Forsøgsleder og med Magistrene Fru S. Rostrup og M. L. Mortensen som Konsulenter. Forsøg vedrørende Plantesygdomme og Insektangreb anstilles nu dels som bevægelige og lokale Forsøg, dels er der gjort Skridt til Etablering af en fast Forsøgsmark (ved Lyngby). Med de dygtige Kræfter, der saaledes er knyttet til denne Forsøgsvirksomhed, tør man gøre sig Haab om, at de store Tab, vort Landbrug hidtil har lidt paa Kontoen »Plantesygdomme og Skadedyr«, Aar for Aar vil formindskes ved Hjælp af de forebyggende Foranstaltninger, som det sikkert efterhaanden vil lykkes gennem Forsøgene og de dertil knyttede Undersøgelser at anvise.

Forbruget af Kunstgødning er stadig stigende og har, saa vidt det af de foreløbige Oversigter kan ses, ingen Sinde havt saa stort et Omfang som i afvigte Aar. Hvorledes Forbruget af dette Hjælpemiddel er steget i de sidste 10 Aar, fremgaar af følgende Oversigt over Indførselen:

	1899.		1909.
Chilisalpeter (til Agerbrug)	10.66 Mill. Pd.		40.15 Mill. Pd.
Kalisalte	20.46	—	21.89 —
Andre Gødningsstoffer	95.42	—	184.10 —

Det ses, at Salpeterforbruget nu er næsten 4 Gange saa stort som for 10 Aar siden, og at »Andre Gødningsstoffer«, hvorunder jo først og fremmest Fosforsyregødningerne er indbefattet, er steget med ca. 90 Mill. Pd. Denne Stigning har sikkert Sammenhæng med de lokale Gødningsforsøg og har utvivlsomt sin Andel i Høstudbyttets Stigning. For 10 Aar siden kunde et Areal af ca. 100.000 Tdr. Ld. tildeles 100 Pd. Salpeter pr. Td. Ld., medens det tilsvarende Areal i 1909 var 400.000 Tdr. Ld. Stigningen

i Kaliforbruget er tilsyneladende lille; men Opgangen er sikkert betydeligt større end Tallene umiddelbart viser, idet man i de senere Aar er gaaet mere og mere bort fra de lavprocentholdige og over til de højprocentholdige Kalisalte. Iøvrigt maa man vistnok være klar over, at jo mere man forøger Produktionen ved stigende Forbrug af Kvælstof- og Fosforsyregødninger, desto mere Grund vil der være til hertil at føje fornødent Kali. — Der er i Aarets Løb iværksat en livlig Agitation for svovlsur Ammoniak, en Omstændighed, der maa opfordre til at inddrage denne i Gødningsforsøgene for at faa Klarhed over, om den til de nuværende Priser kan bruges med Fordel. Norgesalpeter har saa smaat begyndt at vinde Indgang, medens Calciumcyanamid nærmest synes at have været i Tilbagegang. Dette sidste Gødningsmiddel skal vistnok bringes betydeligt ned i Prisen, før der kan være Tale om at benytte det med Fordel, ligesom ogsaa Kvælstoffet i Norgesalpetret maa kunne købes noget billigere end i Chilisalpetret, hvis Landmændene skal have nogen fornuftig Grund til at benytte det.

Frøavlens har gjort betydelig Fremgang i det forløbne Aar. Særlig er der bleven lagt betydelige Arealer ud med Græsfrø, først og fremmest med Hundegræs. Efterhaanden som Frøavlens vinder Udbredelse, maa der gøres et grundigt Arbejde for at skaffe Afsætning for Frøet i Udlandet, da vi allerede for visse Frøsorters Vedkommende er lige ved Grænsen for Overproduktion. Gribes et saadant Arbejde an paa rette Maade, vil Frøavl og Produktion af Sædevarer i det Hele vistnok kunne blive en ikke ringe Indtægtskilde for et begrænset Antal Jordbrugere. Men det er ikke den første den bedste Medborger med ordinær Købmandsrutine, der kan skabe et saadant Marked af varig Betydning. Paa dette Omraade maa uden Tvivl vore første Landbrugsorganisationer yde væsentlig Medvirkning.

Statens statistiske Bureau foretog i 1907 i Forbindelse med Arealopgørelsen for første Gang en Tælling af Land-

brugsmaskiner samt af Ajelebeholdere og Møddinghuse og har udsendt en meget interessant Beretning herom (Stat. Medd. 4. R., 34. Bd., 2. H.). Om Antallet af Ajelebeholdere og Møddinghuse har der hidtil ingen statistiske Oplysninger foreligget udover, at Forfatteren af disse Linier et Par Gange har indsamlet og offentliggjort nogle Oplysninger herom. For den første af disse løselige Optællinger, der fandt Sted 1896, er der gjort udførlig Rede i Tidsskrift for Landbrugets Planteavl IV. Bd., S. 178 o. flg. Det samlede (beregnete) Antal var paa dette Tidspunkt ca. 28.000 Ajelebeholdere og ca. 5000 Møddinghuse. Det Antal Ajelebeholdere, der var opført i Aaret 1896, beregnes paa Grundlag af de indsamlede Oplysninger fra et stort Antal Landmænd til 3400. Med en saadan aarlig Tilvækst vilde Tallet i 1904 være 55.200. Sidstnævnte Aar foretoges en ny Indsamling af Oplysninger angaaende Ajelebeholdere (se Tidsskrift for Landøkonomi 1904, S. 298 o. flg.). Resultatet af de derpaa byggede Beregninger var, at der i 1904 fandtes ca. 67.200 Ajelebeholdere, hvilket Tal tyder paa, at den aarlige Tilvækst har været stigende. I Gennemsnit for de mellemliggende 7 Aar bliver den aarlige Tilvækst 5550. Forudsættes denne Stigning at have holdt sig konstant i de følgende Aar, skulde Antallet i Tællingsaaret 1907 være 83.850, hvilket paa det allernærmeste stemmer med den nu foretagne officielle og fuldstændige Optælling, idet denne udviser et Antal af 83.096 E j e n d o m m e med Ajelebeholdere. Da adskillige Ejendomme jo har 2 Beholdere, bliver disses Tal altsaa lidt større. Ialt fandtes Ajelebeholdere paa 30.9 pCt. af Ejendommene; omtrent hver tredje Ejendom har saaledes Ajelebeholder. Men Procenttallet er meget forskelligt i Landets forskellige Egne. Størst Udbredelse har de i det sydøstlige Jylland, hvor 40.7 pCt. af samtlige Landejendomme har Ajelebeholder; derefter kommer det nordlige Jylland (37.6), sydvestlige Jylland (36.8), Fyn (31.0), Bornholm (30.0), Sjælland (19.4), Lolland-Falster lavest med kun 13.5 pCt. af samtlige Ejendomme. Gennemsnitlig har

Jylland 38,4, Øerne kun 22,6 pCt. Ejendomme med Ajlebeholder. Disse Statistikkens Tal er dog forsaavidt misvisende, som de indbefatter alle Ejendomme paa Landet, herunder ogsaa den Størrelsegruppe, hvis Areal er under 1 Td. Ld. Disses Antal er ikke mindre end 68.380, og selvfølgelig er det kun ganske faa af disse, der har Ajlebeholder, efter Statistikkens Tal kun 308. Antallet af Ejendomme med over 1 Td. Ld. udgør 171.603. Paa disse findes altsaa 80.000 Beholdere, svarende meget nær til 50 pCt. eller hveranden Ejendom i Gennemsnit for hele Landet. Paa Øernes 77.477 Ejendomme over 1 Td. Ld. findes 28.309 Ajlebeholdere, svarende til 36 pCt. eller rigelig 1 paa hver tredje Ejendom. Af 104.126 Ejendomme i Jylland havde 53.183 Ajlebeholder, svarende til 51 pCt. eller godt og vel hveranden Ejendom. Samtidig med, at det maa erkendes at være et betydeligt Fremskridt, at henvend Halvdelen af Landets Jordbrugere har faaet denne Grundforbedring indført siden 1875, da vistnok den første tidsvarende Ajlebeholder blev bygget, skønnes det, hvor langt der endnu er tilbage, inden denne Betingelse for Gødnings fulde Udnyttelse er sket Fyldest.

Møddinghuse fandtes paa ialt 17.063 Ejendomme, der af ca. 5000 paa Øerne og 12.000 i Jylland. Procentisk set fandtes flest Møddinghuse i det sydvestlige Jylland, færrest paa Fyen.
